ISSN 2306-1677 (Print) ISSN 2518-7325 (On-line)
Отримано: 18.09.2026; Прийнято: 01.10.2026; Опубліковано: 30.12.2026;
УДК 630*114:005(477) http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2026.04.08

ЛІСОВІ ЗЕМЛІ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ, ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Є. В. БУТЕНКО,
кандидат економічних наук, доцент
E-mail: Butenko@nubip.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-5923-5838
Національний університет біоресурсів і природокористування України
О. В. КУЗНЕЦОВА,
старший викладач
E-mail: kuznec-68@ukr.net
ORCID ID: 0009-0006-2189-7306
Черкаський державний технологічний університет

Анотація. *У статті визначено цінність лісових земель України як стратегічного природного ресурсу, які виконують численні економічні, екологічні та соціальні функції. Зокрема, підкреслено необхідність ефективного управління лісовими землями для збереження навколишнього природного середовища та запобігання деградації земель.*

Проведено всебічний аналіз сучасного стану використання лісових земель та їх ключових проблем в умовах воєнних дій та викликів, пов'язаних із війною. Розкрито основні аспекти використання лісових земель, враховуючи їх екологічне, економічне та соціальне значення для країни. Було здійснено аналіз найважливіших інструментів лісової політики Європейського Союзу та можливість їх впровадження в Україні.

У процесі дослідження інформації про стан лісових земель в України, їх динаміку та особливості їх функціонального використання особливу увагу було приділено управлінню лісовими землями, як важливого компонента кліматично-енергетичних рамок Європейського Союзу до 2030 року. У статті акцентовано увагу на необхідності комплексного підходу до ефективного управління лісовими землями в Україні при досягненні екологічного балансу охорони лісів, відновленні екосистем та їх ефективному використанні.

Висвітлено проблематику забруднення лісових площ вибухонебезпечними речовинами, та розглянуто шляхи подолання цієї проблеми.

Проаналізовано основні нормативно-правові акти, які регулюють земельні і лісові відносини, зокрема Земельний і Лісовий кодекси України, закони та під-

законні акти, що регулюють права та обов'язки органів управління, а також власників і користувачів лісових земель.

У статті визначено необхідність доповнення існуючої нормативно правової бази управління лісовими землями стратегічним напрямом подолання наслідків війни і повоєнної розбудови держави.

Ключові слова: *лісові землі, кліматичні зміни, функції лісових земель, забруднення лісових площ, воєнні дії, повоєнне відновлення, лісова політика Європейського Союзу, проблеми неефективного управління лісовими землями, стратегія розвитку, законодавче забезпечення, управління лісовими землями.*

Постановка проблеми

Лісові землі є надзвичайно цінним природним ресурсом України, який впливає на екологічну, економічну, соціальну складову та має визначальне значення у боротьбі з негативними екологічними явищами, насамперед, такими як ерозія земель та зміна клімату [15].

Виходячи з цього, можна визначити функції лісових земель, як трьох компонентну економіко-еколого-соціальну систему із відповідними, взаємозалежними властивостями у загальній структурі сталого просторового розвитку територій (рис. 1):

- економічну функцію, пов'язану із використанням та відтворенням сировинних ресурсів лісових земель;
- екологічну функцію, що включає захисний, відновлювальний, охоронний вплив лісових земель на різні компоненти навколишнього середовища;
- соціальну функцію, яка визначає здатність лісових земель надавати рекреаційні, санітарно-гігієнічні, культурно-естетичні, оздоровчі та інші послуги населенню.

За інформацією Державного агентства лісових ресурсів України, площа лісового фонду України становить 10,4 млн га, а лісистість території визначається на рівні 15,9 % у динаміці статистичних даних 2015–2023 років, при чітко визначеному цільовому орієнтирі, встановленому на 2020 рік, – 17,0 %. Це визначає управління лісовими землями їх збереження і збільшення площі як стратегічній напрям економіки країни [16].

При визначенні основних проблем ефективного використання лісових земель в Україні, розглядаємо їх крізь призму глобальних змін клімату, зниження площ продуктивних лісових екосистем, воєнних дій.

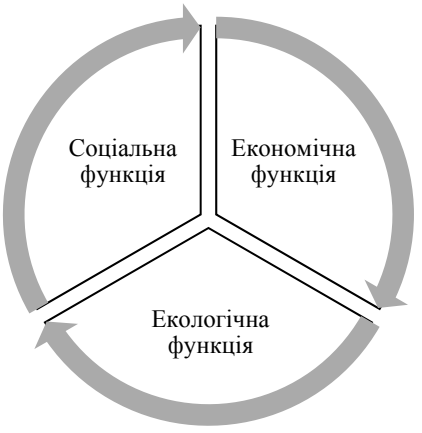

Рис. 1. Функції лісових земель у системі сталого просторового розвитку територій.

Подолання цих викликів є першочерговим завданням на шляху ефективного управління лісовими землями в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Лісові землі відіграють важливе значення у збереженні навколишнього середовища, забезпеченні сталого розвитку територій та привертають увагу наукових досліджень, оскільки є ключовим елементом глобальних змін клімату та опустелювання територій.

Stubenrauch, J., Garske, B., Ekardt, F., & Hagemann, K. дослідили інструменти «управління лісами в ЄС та здійснили аналіз найважливіших інструментів лісової політики Європейського Союзу. Вони визначили потенційні переваги заліснення та лісовідновлення для пом'якшення клімату та досягнення кліматичної нейтральності. Автори підкреслюють, що лише біорізноманітні та стійкі ліси можуть функціонувати як довгострокові поглиначі вуглецю» [8].

Rompppanen S. дослідила «LULUCF Regulation, який охоплює питання управління лісовими землями, як важливого компонента кліматично-енергетичних рамок ЄС до 2030 року та надає державам-членам можливість гнучкості у встановленні контрольних рівнів, що забезпечуватиме ефективне управління та сталий, позитивний вплив на клімат» [2].

Lambou F. J., Ngoufo R., Foyet Gankam A. D., & Tchuenga Seutchueng, T. G. у своїй роботі проаналізували «територію Камеруна, яка має другий за величиною лісовий масив в Африці. Визначили, що існуюча екосистема лісі відіграє ключову роль у регулюванні клімату, накопиченні вуглецю, відновленні ґрунтів, наданні товарів та інших послуг. Метою їхнього дослідження був аналіз впливу зміни площ лісових масивів на існуючу екосистему та оцінка наслідків REDD+ при управлінні лісовими землями в Нгамбе-Тікар» [12].

Опенько І. А., Цвях О. М., присвятили роботу «аналізу проблем лісових пожеж, численних еколого-економічних збитків, які вони спричиняють. Лісові пожежі привертають до себе особливу увагу в контексті сталого розвитку та визначає, що лісові пожежі не є основною причиною зниження деревного покриву в Україні, хоча площі лісових земель пройдених пожежами є дуже суттєвими» [13].

Враховуючи реалії нинішнього життя, часте виникнення пожеж у зв’язку з вибухами та вплив на екологію ландшафтів, викиди вуглецю у повітря група науковців: С. В. Зібцев, Й. Г. Голдаммер, В. В. Миронюк, О. М. Сошенський, Р. Д. Василишин, І. Л. Будзінський, С. В. Сидоренко, О. А. Борсук, Є. В. Кальчук, І. С. Зібцева провели дослідження та розрахували площі пожежних поривів та кількість викидів вуглецю станом у період 2022 та 2023 років [5, 6].

Мета дослідження. Метою дослідження є визначення викликів, стану законодавчого регулювання та стратегічних напрямів розвитку управління лісовими землями в Україні.

Матеріали і методи наукового дослідження

У процесі наукового дослідження використовувалися різні матеріали та методи дослідження, які дають змогу комплексно проаналізувати стан лісових земель, та ефективність їх правого регулювання і використання

корисних функцій для оцінки перспектив сталого управління лісовими землями.

Правовою основою дослідження стали: чинна нормативно-правова база регулювання земельних і лісових відносин, управління лісовими землями, директиви ЄС стосовно кліматичних змін та нульового вуглецевого сліду.

У ході наукового дослідження використовувалися монографічний, абстрактно-логічний, розрахунковий методи та метод аналогії.

Монографічним методом вивчено особливості лісових земель з урахуванням природних, економічних і соціальних факторів. Проаналізовано нормативно-правові акти управління лісовими землями, концепції та стратегії управління лісовими землями, проведено аналіз результативності існуючих заходів управління, описано проблеми забруднення лісових масивів вибухонебезпечними речовинами та причини лісових пожеж.

Абстрактно-логічним методом проаналізовано проблеми управління лісовими землями їх вплив на екологічну, економічну та соціальну сферу в Україні.

Розрахунковим методом досліджено загальну площу лісового фонду, площу лісових земель, лісистість країни, динаміку зміни площ і розподіл лісового фонду за відомчою підпорядкованістю.

Використовуючи метод аналогії, в дослідженні здійснено пошук проблем і можливих шляхів їх вирішення. Аналогію використано в порівнянні лісів двох категорій (забруднених радіоактивними речовинами та вибухонебезпечними), які потребують спеціального моніторингу та відновлення. Застосування передового досвіду інших країн у сфері відновлення екосистем може бути використано як приклад використання методу аналогії для покращення управління лісовими землями України.

Результати дослідження та обговорення

Лісові землі є одним із найцінніших природних ресурсів, що лежать в основі екологічної рівноваги, біорізноманіття та соціально-економічного розвитку. «Ефективне управління лісами відіграє ключову роль у збереженні навколишнього природного середовища, запобіганні деградації ґрунтів та зміні клімату» та набуває особливої уваги, адже лісові землі є ключовим ресурсом для екологічної рівноваги [9].

Нормою Земельного кодексу України у статті 55 визначено склад земель лісогосподарського призначення, до яких належать «землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства» [4].

У свою чергу Лісовий кодекс України у статті 5 містить визначення землі лісогосподарського призначення: «До земель лісогосподарського призначення належать лісові землі, на яких розташовані лісові ділянки, та нелісові землі, зайняті сільськогосподарськими угіддями, водами й болотами, спорудами, комунікаціями, малопродуктивними землями тощо, які надані в установленому порядку та використовуються для потреб лісового господарства» [7].

Аналізуючи правове визначення поняття «земель лісогосподарського призначення» в Земельному та Лісовому кодексах України, виникає логічне твердження, що землі не на-

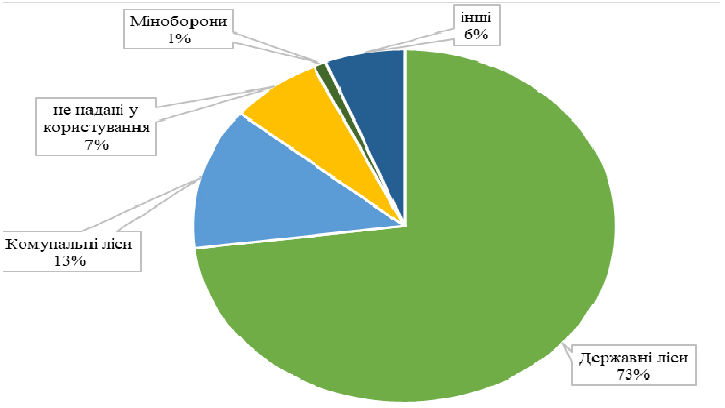

Рис. 2. Розподіл загальної площі земель лісового фонду України за відомчою підпорядкованістю, за даними Державного агентства лісових ресурсів України [3].

дані в установленому порядку та використовуються для потреб лісового господарства без чітких меж в натурі, - не є лісовими землями, а факт самозалісення земельної ділянки, не означає автоматичного віднесення її до категорії лісових земель [1].

Управління лісовими землями вимагає комплексного підходу, що включає: ухвалення стратегічних документів, узгодження існуючих правових норм у чинному законодавстві, оформлення в установленому порядку і закріплення на місцевості площ лісових земель, забезпечення балансу між екологічними, економічними та соціальними функціями, впровадження цифрових технологій моніторингу для підвищення ефективності та прозорості управління [3].

Одним із важливих елементів управління лісовими землями є раціональний розподіл загальної площі земель лісового фонду України за відомчою підпорядкованістю (див. рис. 2), адже чітке визначення відповідальності кожного органу забезпечує більш ефективне управління та досягнення цілей стратегії на різних рівнях.

У цьому контексті складність управління лісовими землями обумовлена підпорядкованістю існуючих лісокористувачів, які належать до різних міністерств і відомств. Це створює багатовідомчу структуру управління лісовими землями об’єднану загальними цілями, збереження біорізноманіття та збільшення середньої лісистість території нашої країни і наближення її до рівня європейських країн (табл. 1).

Як видно із таблиці 1, рівень лісистості України – один із найнижчих серед європейських країни. Найвищі показники лісистості спостерігаються у північних країнах, таких як Фінляндія та Швеція, де площі лісових земель займають більшу частину території. Це пов'язано з кліматичними умовами та історичними особливостями розвитку лісового господарства у цих регіонах.

Площі лісових земель, представлені у різних природних зонах України, потребують індивідуальних під-

1.Середня лісистість території країни європейських країн

Країна	Лісистість території, (%)
Фінляндія	73
Швеція	68
Словенія	62
Латвія	54
Естонія	52
Греція	50
Іспанія	37
Україна	**15,9**

Джерело: Євростат, ФАО, 2022 рік

ходів до управління. У кожній зоні повинні враховуватися специфічні кліматичні, ґрунтові та гідрологічні умови для визначення оптимальних методів лісокористування.

Тому важливим завданням є збереження існуючих лісових екосистем, аналіз причин вирубки і деградації лісових земель (табл. 2) та їх відновлення, особливо в тих регіонах, де площа була зменшена через господарську діяльність, військові дії або природні катастрофи.

Сучасні методи управління лісовими землями спрямовані на баланс

2. Причини вирубки та деградації лісів

	У лісовому секторі	Поза лісовим сектором
Прямі	• сильний вплив і незаконні рубки.	•розширення сільського господарства; •обмеженість земельних ресурсів; •розширення поселень; •розвиток інфраструктури; •пожежі; •попит на деревину; •попит на деревне паливо.
Непрямі	• недосконала управлінська складова; • слабке управління лісовим сектором: о слабке правове регулювання та контроль; о низький рівень обізнаності зацікавлених сторін та їх залучення; о корупція; о відсутність прозорості та звітності; о відсутність оцінки впливу на навколишнє середовище. • відсутність розмежування лісових територій; • низька обізнаність; • відсутність альтернативного постачання деревини, як джерела енергії; • відсутність ефективних інструментів для стимулювання розвитку управління лісами; • низька ефективність використання деревини; • недостатня інформація про стан лісових ресурсів.	• збільшення чисельності населення; • зростання доходів і попиту на ресурси; • підвищення доступності лісових масивів; • низька врожайність сільськогосподарських культур; • міграція в лісові зони; • військова діяльність; • активний агропромисловий розвиток; • відсутність інформації про землекористування та документів на землю; • управління: о збіги/нечіткість юрисдикцій; о нераціональне землеволодіння; о слабке правове управління; о відсутність справедливого та прозорого вирішення судочинства; о системні адміністративні порушення; та міжвідомчі суперечки. • соціальна безвідповідальність; • низьке усвідомлення екологічної ролі лісів.

Джерело: Assessment of land use, forest policy and governance in Cambodia.

Рис. 3. Ключові проблеми неефективного управління лісовими землями

між використанням деревини у промисловості та збереженням лісових площ для майбутніх поколінь. Адже, існуюча система управління лісовими землями нараховує низку проблем, які виникли через її недосконаліть, застарілість управлінських підходів та невідповідність сучасним реаліям в країні (рис. 3).

Лісові землі України є складовою частиною комплексного Європейського зеленого курсу, спрямованого на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Вони підтримують біорізноманіття, сприяють відновленню деградованих площ, забезпечують сталий розвиток сільських територій та поглинають вуглекислий газ, зменшуючи загальні викиди парникових газів [17].

Враховуючи, що значна частина лісів України має екологічне значення, важливим є розвиток зеленої економіки, орієнтованої на формування екосистемних послуг, які надають ліси шляхом очищення повітря, поглинання поверхневого стоку, та захист ґрунтів від прояву ерозійних процесів, що свідчить про підвищення значущості ефективного управління лісовими землями.

Відновлення лісів має велике значення для екології та біорізноманіття. Із аналізу даних Державної служби статистики України можна спостерігати стабільне зростання площі лісових земель у період 2010–2022 роки, де цей показник складає 22,2 %. Відновлення лісів та лісорозведення показують 33 % позитивної динаміки, що сприяє збільшенню загальної площі лісових земель. Зокрема, у 2022 році площа відновлених лісів значно перевищила показники попередніх років, що свідчить про ефективність заходів з відновлення лісових площ та сталого управління лісовими землями. Ці тенденції є важливими для підтримки екологічного балансу та зменшення викидів парникових газів, що відповідає цілям Європейського зеленого курсу. Тому їх відновлення є критично важливим для забезпечення стійкості природних екосистем і підтримки сталих взаємозв'язків у навколишньому природному середовищі [28].

Ще однією важливою частиною лісовідновлювальних робіт є ство-

рення штучних лісів, особливо в умовах післявоєнного відновлення. Такі ліси можуть допомогти швидко відновити лісові площі, забезпечити екологічну стабільність та підтримати біорізноманіття. Проте вони потребують постійного моніторингу і догляду, щоб забезпечити їх стійкість і довгострокову екологічну та економічну користь.

За даними Державного агентства лісових ресурсів України, площа штучних лісів в Україні становить близько 1,7 мільйонів гектарів. Щорічно проводяться роботи з лісовідновлення на площі понад 50 тисяч гектарів. Слід визначити їх важливу роль в екологічній та економічній стабільності країни за рахунок приросту деревини, а також можливості рекреаційного та туристичного використання цих територій [29].

Ще одним, перспективним напрямком є розвиток природного лісівництва, яке відображає прогресивну форму лісової політики, спрямованої на збереження екосистеми лісів та підтримку їх стійкості. Цей підхід узгоджується з сучасними європейськими стандартами і відповідає потребам суспільства, яке прагне розглядати ліси не тільки як джерело деревини, але і як важливу частину екосистеми.

Аналізуючи екологічні виклики управління лісовими землями та збереження біорізноманіття, слід згадати Смарагдову мережу, створену на виконання положень Бернської конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі, членом якої із 1996 року є Україна. Смарагдова мережа в Україні вже включає 377 природоохоронних територій, що складає 13,4 % її площі, включаючи площі природно-заповідного фонду України, яка становить 6,82 % від загальної площі країни та має динаміку подвоєння до 2030 року. Це відіграє важливу роль у поглинанні викидів CO2, сприяє зменшенню парникового ефекту та боротьбі зі зміною клімату. Ці аспекти є критично-важливими для забезпечення сталого управління лісовими землями та досягнення екологічної рівноваги [30].

Проблеми з управлінням лісовими землями, у своїй суті, пов’язані із недостатньою координацією між органами управління, відсутністю ефективного довгострокового планування та недостатнім контролем. Тому ефективне управління лісовими землями в Україні потребує комплексного підходу, який поєднує охорону природних лісів, відновлення екосистем, а також ефективне використання лісових ресурсів, збереження біорізноманіття і забезпечення екологічного балансу.

Похідною до однієї з основних проблеми є: масштабні нелегальні рубки лісів, які завдають значної шкоди екосистемам та економіці країни та розкривають проблему не ефективного контролю та моніторингу з боку державних органів. Як видно із аналізу звітів Лісової варти [18], відсутність чітко встановлених меж лісових земель унеможливлює ефективне управління та їх охорону. Це призводить до неможливості ідентифікації порушень та порушників, що сприяє збільшенню незаконних вирубок та інших правопорушень на цих землях. Матеріали Звіту визначають необхідність проведення робіт із винесення меж лісових та природоохоронних територій, а також закріплення їх в натурі для забезпечення належного контролю та захисту цих

земель в Україні. Тобто, відсутність меж постійних лісокористувачів не дає можливості ідентифікувати порушення й порушника, а заподіяну лісу шкоду, у разі невстановлення винних у заподіянні такої шкоди осіб, повинен відшкодувати орган місцевого самоврядування, що визначено частиною другою статті 107 Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження лісів» №2321-IX від 20.06.2022 [19]. Ця проблема стала настільки масовою та гострою, що привернула увагу правоохоронних органів, зокрема прокуратури, але її вирішення полягає у проведенні робіт із винесення меж лісових та природоохоронних територій та закріплення їх в натурі.

Проблемою відтворення та охорони лісів є недостатнє відновлення лісових насаджень після вирубки, використанням низькоякісного посадкового матеріалу, високим рівнем ураження лісів шкідниками та хворобами. При цьому в Україні відбуваються процеси самозаліснення земель, що сприяє природному відновленню екосистем, збереженню біорізноманіття, покращенню якості ґрунтів, допомагає зменшити ерозію та відновити деградовані землі, що є важливим для екологічної стабільності і боротьби зі зміною клімату. Однак, відсутність чітко встановлених меж для таких земель та їх правовий статус ускладнює ефективне управління ними.

До екологічних факторів слід віднести зміну клімату, що негативно впливає на ареал зростання та стан лісів, збільшення кількості лісових пожеж і, як наслідок, забруднення повітря та водних ресурсів у результаті вирубки лісових площ. До організаційно-господарських слід віднести обмеженість інформації про обсяги вирубки в умовах війни та реалізацію деревини, відсутності ефективного громадського контролю.

Зважаючи на наявність лісів, що зростають на радіаційно забруднених територіях, зокрема в Чорнобильському радіаційно-екологічному біосферному заповіднику, важливо продовжувати моніторинг і наукові дослідження із оцінки ступеня радіаційного забруднення лісових територій, аналізу показників для можливості безпечного використання існуючих лісових ресурсів та відновлення їх продуктивних властивостей.

Війна в Україні спричинила значні екологічні проблеми. Згідно з даними звіту FOREST EUROPE, площа лісових земель, що постраждали від воєнних дій, значно зросла, а до основних екологічних проблем лісових земель слід віднести: знищення лісів у результаті воєнних дій; забруднення лісових земель вибухонебезпечними предметами; лісові пожежі.

Особливого значення набуває відновлення лісових площ, що постраждали від воєнних дій в Україні та потребують значних зусиль та ресурсів на їх очищення від небезпечних предметів. Ліси, які постраждали від воєнних дій, часто містять небезпечні залишки, такі як міни та невибухлі боєприпаси, що робить процес розмінування складним і тривалим.

Післявоєнне відновлення території включає кілька етапів, серед яких розмінування є одним з найважливіших. Спочатку розміновуються населені пункти, потім сільськогосподарські землі і лише після цього приступають до розмінування лісів. Це означає, що ліси часто залишаються небезпечними протягом трива-

лого часу після завершення воєнних дій та деокупації територій.

З початку повномасштабного вторгнення в Україні постраждало близько 3 мільйонів гектарів лісів, що становить майже третину лісового фонду країни. За даними Державного агентства лісових ресурсів України, повністю знищено майже 900 гектарів лісів. Загальні збитки, завдані лісовому фонду, оцінюються в 60 мільярдів доларів [31].

На думку авторів, проблема повоєнного відновлення лісів складається із декількох ключових аспектів [14].

По-перше, частина лісових масивів тепер небезпечна для перебування людей через наявність мін, нерозірваних снарядів та інших боєприпасів. Це створює загрозу життю та здоров'ю як цивільного населення, так і в спеціалістів, які працюють.

По-друге, забруднення вибухонебезпечними предметами шкодить екосистемі. Ліси, які є домівкою для багатьох видів тварин і рослин, опиняються під загрозою. Вибухи можуть знищити флору і фауну, а також спричинити пожежі, що ще більше погіршує хворобу.

По-третє, проблема проблеми на економічну діяльність. Лісове господарство, заготівля деревини, збір грибів та ягід, а також туристична галузь знають серйозних збитків, остання багато територій залишаються небезпечними.

Таким чином, забруднення лісів вибухонебезпечними об’єктами є багатогранною проблемою, яка має як гуманітарний, так і екологічний та економічний вимір. Її розв'язання потребує комплексного підходу: розмінування території, екологічного моніторингу та проведення інформаційної роботи серед населених пунктів [6].

Лісові пожежі в Україні є серйозною екологічною проблемою, особливо в умовах активних воєнних дій. У 2022 році 70 % від площі всіх пожеж було зареєстровано у 25-кілометровій буферній зоні. Площа пожеж на лісових землях у 2023 році охоплює 51 тис. га, а основними причинами пожеж є бойові дії, обстріли та мінування лісових земель. «Найчастіше лісові пожежі трапляються в таких регіонах:

• окуповані райони Херсонщини: постраждало 8,2 тис. га лісів, великі лісові пожежі – 8,1 тис. га;

• частково окупована територія Миколаївської області: постраждало 2,3 тис. га, охоплено великими лісовими пожежами 2,2 тис. га;

• частково окупована територія Харківської області: постраждало 1,2 тис. га, охоплено великими лісовими пожежами 1,1 тис. га;

• деокуповані території Київської області: постраждало 2,3 тис. га, охоплено великими лісовими пожежами 2,1 тис. га» [22].

Зміна клімату значно впливає на поглинання парникових газів лісовими землями. Ліси відіграють важливу роль у поглинанні вуглекислого газу (CO_2), що допомагає зменшити парниковий ефект. Згідно із даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України [21], у 2020 році лісові землі України поглинули 42.5 млн. тонн CO_2, що на 5.2% більше порівняно з 2015 роком. Однак, викиди CO_2 від лісових пожеж у 2020 році склали 1,8 млн тонн, що на 12,5 % більше порівняно з 2015 роком та нівелює ефект лісових земель у протидії змін клімату та процесам опустелення територій. Наведені дані підкреслюють важливість ефективного управління лісовими

3. Концепції, державні стратегії і програми, які стосуються управління лісовими землями

Назва стратегічного документу	Про лісові землі	Особливості заходів/інструментів/ механізмів
Державна стратегія управління лісами України до 2035 року	Створення необхідної інфраструктури для управління лісовими землями, збалансованої правової системи та забезпечення прозорості в лісовому господарстві. Активне залучення державних та приватних суб'єктів, міжнародних організацій та використання сучасних технологій для моніторингу та захисту лісових ресурсів.	Державна стратегія управління лісами України до 2035 року спрямована на вирішення ключових проблем, таких як баланс між екологічними, економічними та соціальними функціями лісів, недосконале управління лісовими землями, фінансові труднощі, екологічні проблеми та подолання наслідків війни. Стратегія передбачає реформування державного управління, відновлення лісових площ після воєнних дій та створення єдиної електронної бази даних про лісові землі.
Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	Розробка і здійснення плану дій для впровадження аспектів біологічного та ландшафтного різноманіття з розбудовою екологічної мережі в лісовий менеджмент та урахуванням під час використання лісової продукції і її відновлення	економічні і соціальні сектори. Зокрема, очікується, що сільське господарство, морське рибальство, лісове господарство і туризм визнають необхідність збереження біологічного та ландшафтного різноманіття своєю головною турботою і активно прагнутимуть підтримувати та покращувати якість природи та ландшафтів. Лісівництво: ефективніше впроваджувати стратегічні принципи в управлінні лісовим господарством, для чого підвищити здатність місцевих видів дерев до відновлення, виділити в окремі зони лісові райони, які розвиваються природним шляхом, і узгодити політику лісонасаджень з природоохоронними заходами та політикою збереження ландшафтів, а також раціоналізувати застосування добрив і пестицидів Оборона: інтегрувати завдання біологічного та ландшафтного різноманіття в оборонну галузь з метою уникнення негативного впливу військової діяльності на території, що характеризуються великою природною цінністю і попереджувати чи зменшувати цей вплив на ландшафти, сприяти впровадженню раціональних форм землекористування
Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат	Інтегроване планування та управління земельними та водними ресурсами	Сторони застосовують підхід інтегрованого управління земельними ресурсами, як це визначено у розділі 10 "Порядку денного на 21 сторіччя", шляхом розробки і виконання відповідних інструментів, таких як плани щодо інтегрованого управління, що стосуються територій цієї Конвенції

Назва стратегічного документу	Про лісові землі	Особливості заходів/інструментів/ механізмів
Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року	Визначається важливість лісових земель для збільшення поглинання вуглецю через афоресстацію (відновлення лісів) та інші заходи, що є частиною стратегії України щодо досягнення цілей Паризької угоди та переходу до низьковуглецевої економіки.	Описує комплекс інструментів для досягнення низьковуглецевого розвитку України, включаючи відновлення лісів, підвищення енергоефективності, збільшення частки відновлюваних джерел енергії, покращення управління відходами та розвиток органічного сільського господарства, що сприяє зменшенню викидів парникових газів та переходу до екологічно стійкої економіки.
Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року	Політично, економічно і науково обґрунтовані рішення з питань зміни клімату повинні прийматися для всіх секторів економіки, включаючи енергетику, промисловість, агропромисловий комплекс, транспорт, водне, лісове і житлово-комунальне господарства, землекористування, а також охорону здоров'я, збереження і відтворення екосистем	Збільшити обсяг поглинання парникових газів шляхом здійснення заходів у лісовому господарстві та землекористуванні.
Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2030 року	Крім наявної деревної біомаси перспективним відновлюваним джерелом для виробництва теплової енергії є енергетичні рослини, які вирощуються на малопродуктивних землях та можуть бути стійкі до посушливих умов та потребувати меншої кількості або повної відмови від використання хімічних засобів захисту рослин	Вирощування енергетичних рослин не повинно витісняти традиційне вирощування сільськогосподарських культур та призводити до трансформації лісів, водно-болотних угідь, торфовищ тощо, зокрема в сільськогосподарські землі, що негативно впливає на навколишнє природне середовище та збільшує емісії парникових газів. Виробництво біопалива, біомаси та іншої відповідної сільськогосподарської сировини для виробництва енергії не повинно перешкоджати цілям охорони навколишнього природного середовища, збереженню природоохоронних територій та об'єктів, цінних екосистем, видів біоти тощо. В Україні налічується понад 500 тис. гектарів земель, що потребують консервації. Станом на початок 2024 року під енергетичні культури було задіяно лише 6,5 тис. гектарів малопродуктивних земель

Джерело сформовано на основі [10, 23, 24, 25, 26, 27]

землями для зменшення викидів парникових газів та збільшення їх поглинання. Згідно із Постановою Кабінету Міністрів України № 303 від 2007 року, «відведення земельних ділянок для лісорозведення сприяє збільшенню площі лісових насаджень, що є критичним для зменшення викидів парникових газів та покращення екологічного стану країни», тому відведення ділянок під лісорозведення є важливим кроком для збільшення площі лісових земель та підтримки екологічної стабільності.

Однак, важливою умовою для досягнення цих завдань є науково обґрунтоване, раціональне використання лісових земель, яке не тільки відповідає економічним інтересам, але й враховує екологічні вимоги, сприяючи сталому розвитку лісового господарства в Україні [7].

Для забезпечення раціонального та ефективного управління лісовими землями в Україні, питаннями лісових відносин і регулювання на законодавчому рівні, необхідно створити правову основу для функціонування лісового господарства. Відповідно до ст. 3 Лісового кодексу України, лісові відносини, окрім зазначеного колексу, регулюються низькою основних документів, серед яких: Конституція України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Державної стратегії управління лісами України до 2035 року», Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного біорізноманіття, Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат, Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року, Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2030 року, а також інші законодавчі акти, які встановлюють правові норми та стратегічні напрямки розвитку у сфері екології та управління лісовими землями (табл. 3).

Загалом, існуючі концепції, державні стратегії і програми, які стосуються управління лісовими землями, є амбітним і комплексним планом дій, що націлений на вирішення не тільки економічних, але й екологічних викликів. Вони забезпечують баланс між необхідністю сировинного використання лісових площ та збереженням екологічної стабільності лісових екосистем. Система існуючих концепцій та державних стратегій має потенціал для покращення управління лісовими землями, збереження природних ресурсів та посилення ролі лісових площ у боротьбі з кліматичними змінами, однак для їх реалізації необхідні значні фінансові ресурси та ефективна координація між державними, місцевими органами та громадськістю.

У цьому контексті особливої уваги набувають сучасні моделі управління лісовими землями, які не лише спрямовані на збереження та відновлення лісів, а й забезпечують їхню раціональну експлуатацію з урахуванням нових викликів. Такі моделі розглядаються як основа платформи системних взаємодій між лісо-ресурсним та ринковим циклами розвитку. Вони сприяють ефективному функціонуванню економічної системи, забезпечуючи аналітичну підтримку управлінських рішень, розробку, впровадження та поступове вдосконалення єдиної стратегії розвитку. Такі моделі сприяють позитивним трансформаціям у структурах та взаємозв'язках систем, усуваючи чинники, що призводять до зниження стану лісових ресурсів та екосистем, а також втрачають їх корисність та цінність для сучасних і майбутніх поколінь.

Структура моделі збалансованого використання лісових земель передбачає реалізацію комплексної системи охорони і відтворення природних ресурсів на їх площах [11]. До таких моделей слід віднести три основні вертикалі якісного управління:

1) політичні, правові/нормативні та інституційні рамки;

2) планування та прийняття рішень процеси;

3) імплементація, виконання та дотримання.

Концепція вертикалі якісного управління визначає наступні шість принципів, які переплітаються і стосуються якості управління лісовими землями:

1. Підзвітність – люди та установи повинні відповідати за свої дії.

2. Ефективність – механізми управління лісовими землями мають досягати цілей, які вони мають на меті.

3. Ефективність – управління лісовими землями має працювати з мінімальними затратами ресурсів.

4. Справедливість – цінність лісових земель має бути об'єктивною.

5. Участь – всі зацікавлені люди повинні мати можливість отримати консультації або взяти участь у прийнятті ключових рішень, що стосуються лісових ресурсів.

6. Прозорість – інформація про лісові землі та способи управління ними має бути доступною для всіх [20].

Підсумовуючи, слід виділити основні пропозиції щодо управління лісовими землями, які спрямовані на забезпечення сталого розвитку лісових земель та підтримку екологічної рівноваги в біосфері:

- відновлення лісових земель шляхом посадки місцевих видів дерев для відновлення лісового покриву під впливом воєнних дій та покращення стану деградованих земель;
- створення лісових насаджень, які забезпечують широкий спектр продуктів та послуг, що сприяють просторовому розвитку територіальних громад;
- забезпечення балансу між задоволенням негайних людських потреб та підтримкою здатності біосфери лісів генерувати екологічні послуги у довгостроковій перспективі;
- підвищення якості відновлення та реабілітації лісових земель для зменшення вразливості до кліматичних змін та інших природних викликів.

Висновок

Україна стикається з багаторівневою кризою у сфері управління лісовими землями, що охоплює проблеми незаконної вирубки, застарілих підходів, недосконалої управлінської системи та екологічних викликів. Одним із найгостріших факторів є масштабна нелегальна рубка лісів, що стала можливою через відсутність винесених у натурі меж лісових земель, слабкий контроль і низьку прозорість в обліку. Ці порушення підривають принципи сталого управління, закладені в Політиці ЄС щодо лісових земель (EU Forest Strategy), яка вимагає інтеграції природоохоронного підходу, цифровізації кадастрів і суворого моніторингу.

Сучасна система ведення лісового господарства ґрунтується на застарілих підходах, що не відповідають екологічним, соціальним і кліматичним викликам XXI століття. Лісові землі продовжують розглядатися переважно як джерело деревини, а не як багатофункціональні екосистеми, здатні забезпечувати послуги з очищення повітря, збереження водних ресурсів і регулювання клімату. Існуючі стратегії управління не в повній мірі відображають, а інколи і суперечать Європейській стратегії з біорізноманіття до 2030 року та Зеленому

курсу ЄС, які ставлять на меті охопити охороною щонайменше 30 % території Європи, включно з лісовими землями.

Проблеми відтворення та охорони лісових земель залишаються критичними. Незважаючи на позитивну динаміку: зростання площі лісових земель на 22,2 % з 2010 до 2022 роки та активні програми відновлення (понад 50 тис. га щороку), які забезпечили 33 % приросту, якість лісовідновлення часто залишається незадовільною. Штучні ліси, що охоплюють 1,7 млн га, потребують довгострокового нагляду, а процеси самозалісення — правового врегулювання. Без комплексного підходу, що враховує наукові методи та європейські підходи управління лісовими землями, неможливо забезпечити їх стале використання.

Окрему загрозу становлять екологічні виклики, спричинені воєнними діями та масштабними лісовими пожежами. Близько 3 млн гектарів лісових земель постраждали від воєнних дій, які тривають в Україні, з них 900 гектарів — повністю знищено. У 2023 році площа лісових пожеж склала 51 тис. га, значна частина з яких припала на заміновані території. За наведеною інформацією, у 2020 році ліси поглинули 42,5 млн тонн CO_2, але через зростання частоти пожеж викиди сягнули 1,8 млн тонн CO_2, що частково нівелює кліматичну функцію лісових земель. Відновлення цих територій має базуватися на інтеграції до Смарагдової мережі, яка вже охоплює в Україні 13,4 % території та використанні досвіду ЄС з адаптації до змін клімату, який акцентує увагу на відновленні природних процесів і мінімізації людського впливу.

Список використаної літератури

1. Юридична практика. Шкода лісу: чому громади платять за помилки законодавців. URL: https://pravo.ua/shkoda-lisu-chomu-hromady-platiat-za-pomylky-zakonodavtsiv/ (дата звернення: 17.09.2026).
2. Romppanen S. The LULUCF Regulation: the new role of land and forests in the EU climate and policy framework. *Journal of Energy & Natural Resources Law*. 2020. Vol. 38, No. 3. P. 261–287. DOI: https://doi.org/10.1080/02646811.2020.1756622.
3. Загальна характеристика лісів України. URL: https://forest.gov.ua/napryamki-diyalnosti/lisi-ukrayini/zagalna-harakteristika-lisiv-ukrayini (дата звернення: 17.09.2026).
4. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text (дата звернення: 17.09.2026).
5. Зібцев С. В., Голдаммер Й. Г., Миронюк В. В., Сошенський О. М., Василишин Р. Д., Будзінський І. Л., Сидоренко С. В., Борсук О. А., Кальчук Є. В., Зібцева І. С. Вплив війни на ландшафтні пожежні режими та пов'язані з цим викиди вуглецю в Україні у 2022–2023 роках. URL: https://ui.adsabs.harvard.edu/abs/2023AGUFMGC14…04Z/abstract (дата звернення: 17.09.2026).
6. Зібцев С. В., Сошенський О. М., Голдаммер Й. Г., Миронюк В. В., Борсук О. А., Гуменюк В. В., Мєшкова В. Л., Василюк О. В., Букша І. Ф. Лісоуправління на територіях забруднених вибухонебезпечними предметами. WWF-Україна, 2022. 148 с.
7. Лісовий кодекс України : Закон України від 21.01.1994 № 3852-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text (дата звернення: 17.09.2026).
8. Stubenrauch J., Garske B., Ekardt F., Hagemann K. European Forest Governance: Status Quo and Optimising Options with

Regard to the Paris Climate Target. Sustainability. 2022. Vol. 14, No. 7. Art. 4365. DOI: https://doi.org/10.3390/su14074365.

9. Природоорієнтовані рішення у водному, лісовому та аграрному секторах для відновлення України у повоєнний період та подальшого сталого розвитку з урахуванням зміни клімату = Nature-based solutions in the water, forest and agricultural sectors for Ukraine's post-war recovery and further sustainable development, taking into account climate change : збірник матеріалів проєкту INSURE. Київ, 2022. 88 с.
10. Про схвалення Державної стратегії управління лісами України до 2035 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1777-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-р#n369 (дата звернення: 17.09.2026).
11. Сакаль О. В., Третяк Н. А., Третяк М. А. Особливості новітніх моделей управління лісовими ресурсами. *Економічний вісник університету.* 2021. № 28. С. 102–110.
12. Lambou F. J., Ngoufo R., Foyet Gankam A. D., Tchuenga Seutchueng T. G. Forest cover dynamics and land governance: Implications of REDD+ for forest land management in Ngambé-Tika, Cameroon. African Journal on Land Policy and Geospatial Sciences. 2024. Vol. 7, No. 6. P. 1649–1650. DOI: https://doi.org/10.48346/IMIST.PRSM/ajlp-gs.v7i6.52068.
13. Опенько І. А., Цвях О. М. Регресійний аналіз економічних наслідків від лісових пожеж в Україні. Modern Economics. 2019. № 16. С. 127–134. DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V16(2019)-19.
14. Ibatullin Sh., Dorosh I., Dorosh O., Sakal O., Butenko Ye., Kharytonenko R., Shtohryn H. Determination of economic losses on agricultural land in connection with hostilities on the example of the territory of Kyivska oblast in Ukraine. Acta Scientiarum Polonorum. *Formatio Circumiectus.* 2022. Vol. 21, No. 2. P. 49–61. DOI: https://doi.org/10.15576/ASP.FC/2022.21.2.49.
15. Мішенін Є. В., Ярова І. Є., Золочевський В. В., Назаренко М. Л., Богомолова К. В. Економічна оцінка еколого-соціальних функцій лісових ресурсів в системі сталого просторового лісогосподарювання. Механізм регулювання економіки. 2021. № 1. С. 70–91.
16. Захист та відновлення екосистем суш. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/metadata/15/15.htm (дата звернення: 17.09.2026).
17. Європейський Зелений Курс. URL: https://ecoaction.org.ua/ievropejskyj-zelenyj-kurs.html (дата звернення: 17.09.2026).
18. WWF. Зміни лісового покриву Українських Карпат у період із 1984 по 2016 рр. URL: https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/_____14_02_19__1.pdf (дата звернення: 17.09.2026).
19. Асоціація міст України. Заподіяна лісу шкода має відшкодовуватися. URL: https://auc.org.ua/novyna/zapodiyana-lisu-shkoda-maye-vidshkodovuvatysya (дата звернення: 17.09.2026).
20. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Forest Governance. URL: https://www.fao.org/sustainable-forest-management/toolbox/modules/forest-governance/basic-knowledge/en/?type=111 (дата звернення: 17.09.2026).
21. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Динаміка викидів і поглинання CO2. URL: https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/LEDS_ua_last.pdf (дата звернення: 17.09.2026).
22. Forest Europe. Supporting the Recovery and Sustainable Management of Ukrainian Forests and Ukraine's Forest Sector. URL: https://foresteurope.org/wp-content/

uploads/2023/07/UA-Supporting-the-recovery-and-sustainable-management-of-Ukrainian-forests-and-Ukraines-forest-sector.pdf (дата звернення: 17.09.2026).
23. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_711#Text (дата звернення: 17.09.2026).
24. Кабінет Міністрів України. Національна стратегія адаптації до зміни клімату на період до 2030 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_164#top (дата звернення: 17.09.2026).
25. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року. URL: https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/LEDS_ua_last.pdf (дата звернення: 17.09.2026).
26. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року. URL: https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/KONTSEPTSIYA-realizatsiyi-derzhavnoyi-polityky-u-sferi-zminy-klimatu-na-period-do-2030-roku.doc (дата звернення: 17.09.2026).
27. Кабінет Міністрів України. План заходів щодо реалізації Стратегії низьковуглецевого розвитку України до 2050 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2024-p#Text (дата звернення: 17.09.2026).
28. Державне агентство лісових ресурсів України. Публічний звіт за 2022 рік. Київ, 2022. URL: https://forest.gov.ua/storage/app/sites/8/publich_zvit/publichnii-zvit-za-2022.pdf (дата звернення: 17.09.2026).
29. Олійник Є. М. Лісогосподарська діяльність в Україні : аналітичне дослідження. Київ : Громадська спілка «Біоенергетична асоціація України», 2019. 38 с. URL: https://uabio.org/wp-content/uploads/2019/10/uabio-analytics-forestry-ua-en.pdf (дата звернення: 17.09.2026).
30. Екологія – Право – Людина. Смарагдова мережа України: стан та перспективи. Львів, 2023. URL: https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/UKR_brif_Smaragdova-fin.pdf (дата звернення: 17.09.2026).
31. Ukraine War Environmental Consequences Work Group. Відновлення лісів в Україні під час та після війни. 2024. URL: https://uwecworkgroup.info/uk/reforestation-in-ukraine-during-and-after-wartime/ (дата звернення: 17.09.2026).

References

1. Legal Practice. (n.d.). Forest damage: Why communities pay for legislators' mistakes. Available at: https://pravo.ua/shkoda-lisu-chomu-hromady-platiat-za-pomylky-zakonodavtsiv/
2. Romppanen, S. (2020). The LULUCF Regulation: The new role of land and forests in the EU climate and policy framework. *Journal of Energy & Natural Resources Law*, 38(3), 261-287. https://doi.org/10.1080/02646811.2020.1756622
3. General characteristics of forests in Ukraine. (n.d.). Available at: https://forest.gov.ua/napryamki-diyalnosti/lisi-ukrayini/zagalna-harakteristika-lisiv-ukrayini
4. Land Code of Ukraine from 25.10.2001 No. 2768-III. (2001). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text
5. Zibtsev, S.V., Goldammer, J.G., Mironyuk, V.V., Soshensky, O.M., Vasylyshyn, R.D., Budzinsky, I.L., Sydorenko, S.V., Borsuk, O.A., Kalchuk, Y.V., & Zibtseva, I.S. (2023). Impact of the war on landscape fire regimes and related carbon emissions in Ukraine in 2022-2023. Avail-

able at: https://ui.adsabs.harvard.edu/abs/2023AGUFMGC14...04Z/abstract

6. Zibtsev, S.V., Soshensky, O.M., Goldammer, J.G., Mironyuk, V.V., Borsuk, O.A., Humeniuk, V.V., Meshkova, V.L., Vasyliuk, O.V., & Buksha, I.F. (2022). Lisoupravlinnia na terytoriakh zabrudnenykh vybukhonebezpechnymy predmetamy [Forest management in areas contaminated with explosive objects]. WWF-Ukraine, 148 s.
7. Forest Code of Ukraine from 21.01.1994 No. 3852-XII. (1994). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text
8. Stubenrauch, J., Garske, B., Ekardt, F., & Hagemann, K. (2022). European forest governance: Status quo and optimizing options with regard to the Paris climate target. *Sustainability,* 14(7), 4365. https://doi.org/10.3390/su14074365
9. Nature-based solutions in the water, forest, and agricultural sectors for Ukraine's post-war recovery and further sustainable development, taking into account climate change. (2022). INSURE Project Materials Collection. Kyiv, 88 s.
10. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2021). On approval of the State Forest Management Strategy of Ukraine until 2035. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#n369
11. Sakal, O. V., Tretyak, N. A., & Tretyak, M. A. (2021). Osoblyvosti novitnikh modeley upravlinnya lisovymy resursamy [Features of the latest models of forest resource management]. Ekonomichnyy Visnyk Universytetu, 28, 102-110.
12. Lambou, F.J., Ngoufo, R., Foyet Gankam, A.D., & Tchuenga Seutchueng, T.G. (2024). Forest cover dynamics and land governance: Implications of REDD+ for forest land management in Ngambé-Tika, Cameroon*. African Journal on Land Policy and Geospatial Sciences,* 7(6), 1649-1650. https://doi.org/10.48346/IMIST.PRSM/ajlp-gs.v7i6.52068
13. Openko, I. A., & Tsvyakh, O. M. (2019). Rehresiinyi analiz ekonomichnykh naslidkiv vid lisovykh pozhezh v Ukraini [Regression analysis of the economic consequences of forest fires in Ukraine]. *Modern Economics*, 16, 127-134. https://doi.org/10.31521/modecon.V16(2019)-19
14. Ibatullin, Sh., Dorosh, I., Dorosh, O., Sakal, O., Butenko, Ye., Kharytonenko, R., & Shtohryn, H. (2022). Determination of economic losses on agricultural land in connection with hostilities on the example of the territory of Kyivska oblast in Ukraine. Acta Scientiarum Polonorum Formatio Circumiectus, 21(2), 49-61. https://doi.org/10.15576/ASP.FC/2022.21.2.49
15. Mishenin, Y. V., Yarova, I. Y., Zolochevsky, V. V., Nazarenko, M. L., & Bogomolova, K. V. (2021). Ekonomichna otsinka ekoloho-sotsialnykh funktsii lisovykh resursiv v systemi staloho prostorovoho lisohospodariuvannia [Economic assessment of the ecological and social functions of forest resources in the system of sustainable spatial forestry]. Mekhanizm Rehuliuvannia Ekonomiky, 1, 70-91.
16. Protection and restoration of terrestrial ecosystems. (n.d.). Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/metadata/15/15.htm
17. European Green Deal. (n.d.). Available at: https://ecoaction.org.ua/ievropejskyj-zelenyj-kurs.html
18. WWF. (n.d.). Changes in forest cover of the Ukrainian Carpathians from 1984 to 2016. Available at: https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/_____14_02_19__1.pdf
19. Association of Ukrainian Cities. (n.d.). Forest damage must be compensated. Available at: https://auc.org.ua/novyna/zapodiyana-lisu-shkoda-maye-vidshkodovuvatysya
20. Food and Agriculture Organization of the United Nations. (n.d.). Forest governance. Available at: https://www.fao.org/sustain-

able-forest-management/toolbox/modules/forest-governance/basic-knowledge/en/?type=111
21. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. (2023). Dynamics of CO2 emissions and absorption. Available at: https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/LEDS_ua_last.pdf
22. Orest Europe. (2023). Supporting the recovery and sustainable management of Ukrainian forests and Ukraine's forest sector. Available at: https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2023/07/UA-Supporting-the-recovery-and-sustainable-management-of-Ukrainian-forests-and-Ukraines-forest-sector.pdf
23. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. (2023). Concept for the implementation of state policy in the field of climate change until 2030. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_711#Text
24. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). National strategy for adaptation to climate change until 2030. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_164#top
25. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. (2023). Low-carbon development strategy of Ukraine until 2050. Available at: https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/LEDS_ua_last.pdf
26. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. (2023). Concept for the implementation of state policy in the field of climate change until 2030. Available at: https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/KONTSEPTSIYA-realizatsiyi-derzhavnoyi-polityky-u-sferi-zminy-klimatu-na-period-do-2030-roku.doc
27. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). Action plan for the implementation of the low-carbon development strategy of Ukraine until 2050. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2024-%D1%80#Text
28. State Forest Resources Agency of Ukraine. (2022). Public report for 2022. Kyiv. Available at: https://forest.gov.ua/storage/app/sites/8/publich_zvit/publichnii-zvit-za-2022.pdf
29. Oliinyk, Ye. M. (2019). Lisohospodarska diialnist v Ukraini: Analitychne doslidzhennia [Forestry activity in Ukraine: Analytical study]. Kyiv: Public Union "Bioenergy Association of Ukraine." Available at: https://uabio.org/wp-content/uploads/2019/10/uabio-analytics-forestry-ua-en.pdf
30. Ecology – Law – Human. (2023). Emerald Network in Ukraine: Status and prospects. Lviv. Available at: https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/UKR_brif_Smaragdova-fin.pdf
31. Ukraine War Environmental Consequences Work Group. (2024). Reforestation in Ukraine during and after wartime. Available at: https://uwecworkgroup.info/uk/reforestation-in-ukraine-during-and-after-wartime/

Butenko Ye., Kuznetsova O.

FOREST LANDS OF UKRAINE: CHALLENGES, LEGISLATIVE REGULATION AND STRATEGIC DIRECTIONS OF DEVELOPMENT

LAND MANAGEMENT, CADASTRE AND LAND MONITORING 4'26: 115-134.
http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2026.04.08

Abstract. *The article identifies the value of Ukraine's forest lands as a strategic natural resource that performs numerous economic, environmental and social functions. In particular, the need for effective forest land management to preserve the environment and prevent land degradation is emphasized.*

A comprehensive analysis of the current state of forest land use and its key problems in the context of military operations and challenges associated with the war was conducted. The main aspects of forest land use were revealed, taking into account their environmental, economic and social significance for the country. An analysis of the most important instruments of the European Union's forest policy and the possibility of their implementation in Ukraine was carried out.

In the process of studying information on the state of forest lands in Ukraine, their dynamics and the features of their functional use, special attention was paid to forest land management as an important component of the European Union's climate and energy framework until 2030. The article focuses on the need for a comprehensive approach to effective forest land management in Ukraine in achieving the ecological balance of forest protection, ecosystem restoration and their effective use.

The issue of contamination of forest areas with explosives is highlighted, and ways to overcome this problem are considered.

The main regulatory legal acts that regulate land and forest relations are analyzed, in particular the Land and Forest Codes of Ukraine, laws and by-laws that regulate the rights and obligations of management bodies, as well as owners and users of forest lands.

The article identifies the need to supplement the existing regulatory legal framework for forest land management with a strategic direction for overcoming the consequences of war and post-war state development.

Keywords: *forest lands, climate change, functions of forest lands, contamination of forest areas, military operations, post-war restoration, forest policy of the European Union, problems of inefficient forest land management, development strategy, legislative support, forest land management.*